

Nr 108

Kungl. Maj:t:s proposition om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236); given Stockholms slott den 16 april 1971.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:t:s

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner av Kungl. Maj:t meddelat förordnande om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 16 april 1971.

Närvarande: statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, WICKMAN, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, FELDT.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Feldt, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236)* och anför.

Allmänna prisregleringslagen ger under vissa förutsättningar Kungl. Maj:t möjlighet att införa olika former av prisreglering. Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i dess 1 §. Enligt denna paragraf kan Kungl. Maj:t bl. a. om betydande fara har uppkommit för allvarlig stegring av det allmänna prisläget inom riket förordna att lagen skall tillämpas (1 § tredje stycket). Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Det skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksdagssession ej pågår, inom en månad från början av nästkommande session. Om riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde gillar förordnandet, är detta förfallet. Beträffande innehållet i prisregleringslagens övriga bestämmelser får jag hänvisa till redogörelsen i prop. 1970: 187.

I kungörelse den 28 augusti 1970 (1970: 511) förordnade Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket allmänna prisregleringslagen att 2—9 §§ samma lag skulle äga tillämpning till utgången av år 1970. Genom kungörelse den 9 oktober 1970 (1970: 553) förlängdes tillämpningstiden till utgången av mars 1971. Dessa förordnanden underställdes riksdagen genom prop. 1970: 187 och godkändes av riksdagen den 10 december 1970 (BaU 1970: 75, rskr 1970: 468).

Den 26 mars 1971 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (1971: 58) om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen till utgången av år 1971. Som framgår av de inledningsvis berörda bestämmelserna i prisregleringslagen skall detta förordnande underställas riksdagen.

När allmänna prisregleringslagens bestämmelser äger tillämpning, ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma vilka regleringsåtgärder som skall vidtas med stöd av lagen. Jag vill här i korthet redogöra för vilka åtgärder som vidtagits.

Den 28 augusti 1970 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (1970: 512) om prisstopp på viktigare livsmedel. Prisutvecklingen på övriga varuområden hade då inte i och för sig givit anledning till direkta prisreglerande åtgärder. En skärpt kontroll av prisbildningen på ett vidare område förutsågs emellertid kunna bli behövlig i samband med höjningen av den indirekta beskattningen vid årsskiftet. I början av oktober 1970 framkom att betydande prishöjningar kunde väntas eller, såsom för vissa hushållskapitalvaror, redan beslutats. Detta var bakgrunden till att Kungl. Maj:t den 9 oktober 1970 utfärdade kungörelse (1970: 552) om allmänt prisstopp. Som stoppris fastställdes det pris som tillämpades den 7 oktober 1970 kl. 12. En mindre ändring i kungörelsen vidtogs den 23 oktober 1970 (1970: 562).

Frågor om tillämpningen av prisstoppet handläggs — utom i fråga om bank- och försäkringsväsende — av statens pris- och kartellnämnd, som har meddelat närmare föreskrifter om tillämpningen. Beträffande prisstoppets tillämpning i fråga om importerade varor meddelade Kungl. Maj:t efter framställning av nämnden vissa riktlinjer den 27 november 1970. Vidare kan nämnas att Kungl. Maj:t i cirkulär den 13 november 1970 (1970: 612) föreskrev begränsningar i statsmyndigheternas rätt att höja taxor och avgifter.

Den 5 februari 1971 (1971: 18) begränsades prisstoppet till vissa angivna varor och tjänster, i första hand sådana som är av direkt betydelse för de enskilda konsumenterna. Samma dag meddelade Kungl. Maj:t nya riktlinjer för prisstoppets tillämpning. Dessa riktlinjer innebär i huvudsak följande.

Bestämmelserna om prisstopp bör tillämpas på ett sådant sätt att prisstegringar, som påverkar konsumenterna, begränsas i största möjliga utsträckning. Tillgången på varor och tjänster, som är betydelsefulla för konsumenterna, bör inte äventyras. Snedvridning av produktion och distribution bör såvitt möjligt motverkas. Statens pris- och kartellnämnds befogenhet att medge överskridande av stoppris bör utnyttjas endast i undantagsfall. Därvid får särskild hänsyn tagas bl. a. till om sysselsättningen inom företaget eller del därav kan väntas minska väsentligt, om medgivande ej lämnas. Vidare får särskild hänsyn tagas till om priset på en vara är väsentligt lägre än priset på jämförbara produkter och fara föreligger att varan ej längre kommer att tillhandahållas om intet stoppriset får överskridas. Hänsyn får också tagas till höjningar av priset på importerat bränsle eller på råvaror, vilkas pris är internationellt bestämt.

I samband med de vidtagna ändringarna i prisstoppets omfattning utfärdade Kungl. Maj:t ett nytt cirkulär (1971: 26) till statsmyndigheterna om taxor och avgifter.

Genom kungörelse den 26 mars 1971 (1971: 59) har Kungl. Maj:t

förordnat att prisstoppet skall fortsätta att gälla i den omfattning som bestämts den 5 februari 1971. Förordnandet gäller till utgången av september 1971.

Beträffande de ekonomiska förhållanden som utgör bakgrunden till Kungl. Maj:ts förordnande den 26 mars 1971 om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen kan anföras följande.

Under inverkan av bl. a. de osedvanligt kraftiga internationella prisstegringarna men även på grund av den starka inhemska efterfrågepressen tenderade priserna i Sverige att stiga oroande snabbt under förra året. Mätt med konsumentprisindex steg priserna med 7 %. Under senare delen av 1970 och hittills i år har prisstegringarna emellertid dämpats avsevärt. Totalindex för importpriserna har sålunda under tiden oktober 1970—februari 1971 stigit med endast 0,4 %. Konsumentprisindex steg under samma tid med 4,7 %. Sedan effekten av höjningar av mervärdesskatten och vissa andra indirekta skatter räknats bort återstår en prishöjning med 0,3 %. Bostadspostens uppgång motsvarar en höjning av 0,6 %. Konsumentprisindex har sålunda, om man bortser från effekten av såväl de indirekta skatterna som bostadsposten, sjunkit med 0,3 %.

Det är rimligt att av dessa fakta beträffande prisutvecklingen dra slutsatsen att prisstoppet haft avsedd effekt. Samtidigt kan det konstateras att det samhällsekonomiska läget förändrats under den gångna vintern i riktning mot en mer balanserad situation. Det är dock enligt min mening för tidigt att härav också dra slutsatsen, att risken för fortsatta kraftiga prisstegringar avlägsnats. Erfarenheten visar att kostnadstrycket och prisstegringstendenserna kan få betydande omfattning även i mera balanserade konjunkturlägen. Frågan om formen och tidpunkten för prisstoppets avveckling kan därför avgöras först när förutsättningarna för en allmän uppgörelse om lönerna kan överblickas och därmed den samhällsekonomiska innebörden av den fortsatta pris- och kostnadsutvecklingen kan bedömas.

På grund av vad som nu anförts har Kungl. Maj:t funnit, att fara för allvarlig stegring av det allmänna prisläget inom riket alltjämt föreligger och att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen därför bör förlängas.

Som förut har framgått innebär Kungl. Maj:ts förordnande att prisstoppet skall gälla t. o. m. september 1971. Av vad jag tidigare anført framgår också att det i dag inte är möjligt att ange för hur lång tid prisregleringen skall tillämpas. En tillräcklig tidsmarginal torde erhållas om tillämpningstiden för prisregleringslagen förlängs till årets slut. Kungl. Maj:t har därför förordnat att lagen skall äga tillämpning till utgången av år 1971. Ingenting hindrar att Kungl. Maj:t upphäver regleringsåtgärderna innan tiden gått ut.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna Kungl. Maj:ts förordnande den 26 mars 1971 om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

